

Central elevhälsoplan Kramfors kommun

Dokumenttyp Styrdokument	Dokument-ID BKU 2018/240	Datum för beslut
Beslutsinstans	Dokumentansvarig Fredrik Östlund	Ansvarig för uppföljning Fredrik Östlund
Dokumentet gäller Central elevhälsoplan Kramfors kommun		

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
1.1	Elevhälsa enligt skollagen (2010:800 med ändringar)	3
2	Elevhälsans professioner	4
2.1	Elevhälsans psykologiska insats	4
2.2	Elevhälsans psykosociala insats	5
2.3	Elevhälsans medicinska insats.....	5
2.4	Elevhälsans specialpedagogiska insats	7
3	Elevhälsans främjande och förebyggande arbete	7
3.1	Hälsöfrämjande och förebyggande	7
3.2	Tillgängliga lärmiljöer	8
3.3	Elevers delaktighet	9
4	Sekretess och anmälningsskyldighet	9
4.1	Sekretess inom elevhälsan.....	9
4.1.1	Sekretess för psykologiska test	10
4.2	Anmälningsskyldighet.....	10
5	Central och lokal elevhälsa	11
5.1	Central elevhälsa	11
5.2	Lokal elevhälsa	12
5.2.1	Remissfällan	12
5.2.2	När arbetslag och elevhälsoteam möts.....	13
6	Insatser och samarbete med andra instanser	14
6.1	Kommunalt aktivitetsansvar.....	14
6.2	Kramus	15
6.3	Gemensam rutin skola och barn- och ungdomspsykiatri	16
7	Skolfrånvaro, från <i>Vägledning för elevhälsan-tredje upplagan</i>.....	16
7.1	Främja skolnärvaro	16
7.2	Skolmotstånd och ogiltig skolfrånvaro	16
7.3	Orsaker till skolmotstånd	17
7.4	Orsaker till ogiltig skolfrånvaro	17
7.5	Frånvaroregistrering	18
7.6	Åtgärder vid skolfrånvaro.....	18
7.7	Elevhälsans uppgifter	19
	Bilaga 1	20
	Handlingsplan vid misstanke om alkohol- och droganvändning.....	20

1 Inledning

Den centrala elevhälsoplanen syftar till att skapa en kommungemensam plattform för elevhälsoarbetet och kan ses som ett stöd för skolornas lokala elevhälsoarbete. Vidare är syftet med planen att bidra till en likvärdig och rättsäker skolgång som är tillgänglig för alla barn och elever.

Den centrala elevhälsoplanen grundar sig i huvudsak på Skolverkets och socialstyrelsens Vägledning för elevhälsa samt skollagen, bland annat Proposition 2009/10:165 För kunskap, valfrihet och trygghet.

1.1 Elevhälsa enligt skollagen (2010:800 med ändringar)

I skollagen har krav på en samlad elevhälsa införts. Eleverna ska ha tillgång till medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska kompetenser. Varje profession har ett särskilt ansvar att bidra med sin specifika kompetens och att samverka med övriga professioner inom elevhälsan. Samverkan skall även ske med andra instanser, exempelvis barn- och ungdomspsykiatri, habiliteringen och socialtjänsten. Elevhälsa ska finnas för elever i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, sameskola, specialskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola.

Elevhälsan ska bidra till att skapa miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. I lagen anges att elevhälsan ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. I det individuellt inriktade arbetet har elevhälsan ett särskilt ansvar att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling. Elevhälsan har också ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor. Vidare kan elevhälsan arbeta med mer generellt inriktade uppgifter som rör elevernas arbetsmiljö, till exempel skolans värdegrund, arbetet mot kränkande behandling, undervisningen om tobak, alkohol och andra droger, jämställdhet samt sex- och samlevnadsundervisning. För att öka förutsättningarna för elevernas hälsa och välbefinnande skall elevhälsoarbetet bygga på en helhetssyn där elevernas delaktighet och medskapande bidrar till deras motivation och lust att lära.

2 Elevhälsans professioner

2.1 Elevhälsans psykologiska insats

Elevhälsans psykologiska insats utförs av skolpsykolog. Tidigare fanns inga krav på tillgång till skolpsykolog men utifrån att elevers sociala, känslomässiga och psykiska problem blivit tydligare har ändringen genomförts för att utöka elevhälsans kompetens och för att kunna ge eleverna det stöd de behöver.

I Kramfors kommun arbetar skolpsykologerna med elever från förskoleklass och äldre. Stöd, dock inte på individnivå, kan erbjudas även till förskolan i form av handledning och utbildning till personal.

Skolpsykologernas uppdrag är att med stöd av sina kunskaper arbeta för att främja barnets utveckling och förebygga psykisk ohälsa. Skolpsykologen skall ge stöd till personal inom skolan, till rektorer och till elever och deras vårdnadshavare. Beroende på uppdrag kan skolpsykologerna arbeta både på individ-, grupp och organisationsnivå.

Skolpsykologerna skall arbeta med utbildningsinsatser, konsultation och handledning där hen kan bidra med sin kunskap inom psykologins olika områden och på så sätt öka förståelsen för hur våra inre- och yttre beteenden hänger samman. Syftet med insatserna är att stödja personal inom skolan att öka förståelsen för en elevs beteende eller den situation som uppstått.

Behandling ingår inte i en skolpsykologs arbetsuppgifter. I vissa specifika fall kan skolpsykologen vara verksam i en klass och erbjuda samtalsstöd vid exempelvis krishantering, konflikthantering eller problematik som rör mobbning.

I en del ärenden och efter att remiss skickats till skolpsykolog från skolan kan det vara aktuellt att påbörja en utredning för att undersöka de skolrelaterade svårigheterna närmare. I första hand prioriteras utredningar som rör utvecklingsbedömningar inför mottagande i särskola och skolpsykologen ställer enbart diagnos när det gäller utvecklingsstörning. Elevens vårdnadshavare skall alltid informeras om syftet med utredningen samt godkänna att utredningen genomförs. Efter att utredningen är klar återkopplas resultatet till vårdnadshavare och elev. Målsättningen är även att utredningens resultat skall återkopplas till aktuell skola vilket kan ske först efter vårdnadshavares godkännande.

Om skolpsykologen kommer fram till att en elev bör utredas vidare kan eleven, efter vårdnadshavares godkännande, remitteras vidare till annan instans, exempelvis barn- och ungdomspsykiatri eller barn- och ungdomshabiliteringen.

2.2 Elevhälsans psykosociala insats

Elevhälsans psykosociala insats utförs av skolkuratorer. I Kramfors kommun arbetar skolkuratorerna med barn från förskoleklass och äldre.

Skolkuratorernas uppgift är att, med hjälp av sina kunskaper, arbeta för att förebygga psykisk ohälsa och främja barnets utveckling. Skolkuratorerna ingår i skolornas lokala elevhälsoteam och skall ge stöd till elever, pedagoger, rektorer och vårdnadshavare i psykosociala frågor. Utifrån vilket behov som finns kan stödet ges på individ-, grupp- och organisationsnivå.

Skolkuratorerna erbjuder samtalsstöd till elever men skall inte utföra någon behandling. Skolkuratorerna kan även erbjuda stöd i en klass vid exempelvis trakasserier, kränkningar, konflikter eller krishantering. Tillsammans med övrig personal inom skolan arbetar skolkuratorerna för att främja och utveckla skolans likabehandlingsarbete.

Konsultation och samverkan, där skolkuratorerna bidrar med sin psykosociala kompetens, sker med pedagoger, rektorer och vårdnadshavare. I vissa fall samverkar även skolkuratorerna med andra instanser som exempelvis socialtjänst och polis. Syftet med konsultation och samverkan är att skapa så goda förutsättningar som möjligt för varje enskild elev.

I vissa elevärenden kan det vara aktuellt att undersöka skolrelaterade svårigheter närmare. I dessa fall kan skolkuratorerna bistå med sociala kartläggningar vilket genomförs i samverkan med elev och vårdnadshavare.

I övrigt kan skolkuratorernas uppdrag sammanfattas enligt nedan;

- ge råd och stöd i personliga och sociala frågor till elever och deras vårdnadshavare.
- vara skolans sakkunnige i sociallagstiftning samt i studiesociala frågor.
- stödja skolans personal i elevhälsoarbetet.
- arbeta förebyggande på organisations-, grupp- och individnivå.
- samverka och samarbeta med samhällets övriga resurser och myndigheter.
- följa utvecklingen av socialt behandlingsarbete, sociallagstiftning och för arbetet aktuell forskning.

2.3 Elevhälsans medicinska insats

I Kramfors kommun utförs elevhälsans medicinska insatser, EMI, av skolsköterskor och skolläkare. Skolsköterskorna ingår i skolornas lokala elevhälsoteam medan skolläkare är centralt stationerad och ambulerar mellan samtliga skolor inom kommunen.

Varje elev ska efter avslutad skolgång, utifrån sina egna förutsättningar, vara rustad med kunskap och insikter som ger goda möjligheter att göra egna hälsofrämjande val, för en god hälsa livet ut. Alla elever skall ha tillgång till EMI, på lika villkor och utifrån den enskildes behov. EMI skall förebygga,

upptäcka och arbeta för att förbättra fysisk och psykisk ohälsa hos varje elev samt ge individuellt stöd i skolsituationen till elever med funktionshinder och sjukdom.

EMI i Kramfors Kommun utgör en självständig verksamhet som ingår i den samlade elevhälsoorganisationen, vårdgivare är BKU-nämnden. Det finns utsedd verksamhetschef som har det samlade ledningsansvaret för EMI. Då verksamhetschefen inte har formell hälso- och sjukvårdskompetens enligt Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) finns medicinsk ledningsansvarig skolsköterska.

Enligt skollagen ska alla elever i grundskolan erbjudas minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Mellan dessa ska eleven erbjudas begränsade hälsokontroller, såsom syn och tillväxt. Minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll ska erbjudas elever i gymnasieskola. Enligt arbetsmiljöverkets bestämmelser skall även riktade hälsokontroller utföras på vissa yrkesförberedande program i gymnasieskolan.

Hälsosamtalet är en del av EMI:s hälsofrämjande arbete. Elevsamtalet skall vara elevcentrerat och innefatta information, rådgivning, och lärande som utgår från elevens egna behov och resurser. Inför samtalet lämnas strukturerade hälsoformulär ut. Hälsoformuläret samlar in information på såväl individ- som gruppnivå, kommun- och länsnivå. Resultatet från hälsosamtalet registreras i en databas som Region Västernorrland tillhandahåller. Syftet med att spara data är att följa och öka kunskapen om hälsoläget för barn och unga i kommunen och länet och använda data vid planering av skolans, kommunens och landstingets hälsofrämjande arbete för barn och ungdomar. Utifrån aktuell lagstiftning formuleras lokalt basprogram som revideras årligen.

Alla elever som är nyinflyttade/nyinskrivna i skolan ska kontaktas och erbjudas inskrivning i EMI samt insatser enligt lokala rutiner, basprogram och lagstiftning.

EMI:s mottagningsverksamhet är en del i ett generellt förebyggande och hälsofrämjande arbete. Varje elev ska efter eget behov ha möjlighet att uppsöka EMI. EMI kan erbjuda enklare sjukvårdsinsatser, rådgivning och stöd.

Skolsköterskan bör ha mottagningstid på bestämd veckodag minst en gång i veckan vid respektive skola. Kontinuitet och hög tillgänglighet bör eftersträvas. Mottagningen skall vara öppen för elever och vårdnadshavare. Ostörd kontakt och sekretess skall erbjudas. Mottagningstiden inkluderar både öppen mottagning och planerade besök.

I skolsköterskans mottagningsverksamhet ingår även att organisera och medverka vid läkarmottagning. Elever med hälsoproblem som bedöms vara i behov av mer utförlig undersökning eller utredning ska hänvisas direkt till vårdcentral eller annan sjukvårdsinstans.

EMI fullföljer Folkhälsomyndighetens nationella vaccinationsprogram som påbörjats inom barnhälsovården. Grundprogrammet ingår i det lokala basprogrammet. EMI prioriterar informationsarbete i syfte att behålla hög vaccinationsanslutning.

Att förebygga uppkomst och spridning av infektionssjukdomar är också en viktig uppgift för EMI. Exempel på smittskyddsarbete är;

- vaccinationsverksamhet.
- information och egenvårdsråd vid förkylningar, hudinfektioner och huvudlus.
- information och råd till ungdomar angående sexuellt överförbara sjukdomar.
- information om smittskydd vid risk för blodsmitta.

2.4 Elevhälsans specialpedagogiska insats

I skollagen ingår specialpedagogiska insatser i elevhälsan. Syftet med en samlad elevhälsa är bland annat att den skall resultera i beslut om specialpedagogiska insatser för eleven. Personal med specialpedagogisk kompetens kan skapa förutsättningar för lärandet genom att de via uppgifter om en elevs hälsa, sociala situation med mera kan möta en elevs skolsvårigheter i ett tidigt skede.

Specialpedagogerna/speciallärarna inom Kramfors kommun har en central roll i skolans kvalitetsarbete och skall utgöra garanti för att de elever som av olika skäl har eller riskerar att få svårigheter får så goda förutsättningar som möjligt till lärande och utveckling.

Specialpedagogerna/speciallärarna kan arbeta med kvalificerade pedagogiska uppgifter som kartläggningar/utredningar, klassrumsobservationer samt vara ett stöd i att upprätta åtgärdsprogram tillsammans med ansvarig pedagog utifrån elevernas kunskaper. Specialpedagogerna/speciallärarna arbetar med handledning och konsultation, med enskilda elever och grupper och deltar i skolans lokala elevhälsoteam. Hen har tillsammans med övrig elevhälsa en central roll i skolornas hälsofrämjande och förebyggande arbete.

3 Elevhälsans främjande och förebyggande arbete

3.1 Hälsofrämjande och förebyggande

Av skollagen framgår det att elevhälsans arbete främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande och det är elevernas utveckling mot utbildningens mål som ska stödjas.

Elevhälsans uppdrag att i huvudsak vara förebyggande och hälsofrämjande får konsekvenser, dels för elevhälsans arbete, dels för hela skolans arbetsätt och organisation. I *Vägledning för elevhälsan* beskrivs hur elevhälsans

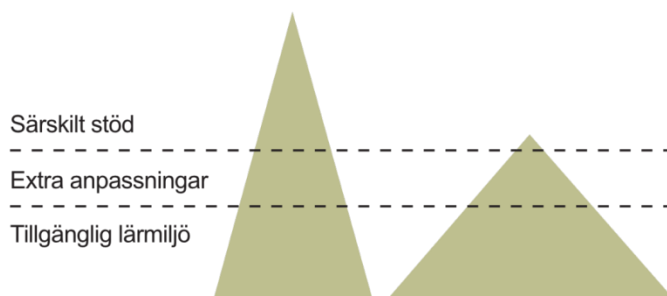
arbete både kan bidra till en hälsofrämjande skolutveckling och undanröja hinder för enskilda elevers lärande. Genom att komma in tidigt i processen kan elevhälsan stödja lärare och övrig skolpersonal i arbetet att anpassa och utveckla tillgängliga lärmiljöer. I det arbetet behöver elever göras delaktiga.

Det förebyggande arbetet innebär att förebygga ohälsa och hinder i lärandet. Arbetet börjar med att identifiera och kartlägga de faktorer som utgör risker för olika former av ohälsa eller hinder i lärandet. Det behöver göras på individ-, grupp och organisationsnivå. Genom att sedan analysera riskerna underlättas planeringen av förebyggande insatser.

Ett hälsofrämjande arbete utgår från ett salutogent perspektiv, det vill säga utgår från det friska. Det handlar om att stärka eller bibehålla elevernas fysiska, psykiska och sociala välbefinnande genom att skapa lärmiljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Utmaningen i ett mer hälsofrämjande arbete blir att söka efter faktorer som gör det möjligt att förändra och utveckla skolans verksamhet genom att flytta fokus från det som inte fungerar till det som fungerar. I det arbetet blir samtalskulturen central.

3.2 Tillgängliga lärmiljöer

Tillgängliga lärmiljöer ger elever bättre förutsättningar i lärandet. Genom att arbeta med tillgänglighet i skolans lärmiljö kan behovet av särskilt stöd minska och spara tid på alla nivåer i verksamheten. Tid som kan användas för att ge varje elev bästa förutsättningar att nå så långt som möjligt i sitt lärande. Bra generella lösningar kan då tillsammans med ökad kunskap om förutsättningar för lärande bidra till ett mer hälsofrämjande arbete. Genom att använda Specialpedagogiska skolmyndighetens *Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning* för att kartlägga och analysera skolans sociala, pedagogiska och fysiska lärmiljöer går det att få underlag för både förebyggande och hälsofrämjande arbetsmöjligheter.

Illustrationen synliggör vinsten med att arbeta för en tillgänglig lärmiljö samt relationen till extra anpassningar och särskilt stöd. Bilden är tagen ur Specialpedagogiska skolmyndighetens *Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning*.

En del elever kan vara i behov av mer individinriktade stödinsatser. Dessa kan sättas in i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen eller i form av särskilt stöd.

Elevhälsans uppdrag att främst arbeta förebyggande och hälsofrämjande arbetet får inte ske på bekostnad av elevers rätt till särskilt stöd. I Skolverkets allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram står det att elevhälsans kompetens ska tas tillvara i ett tidigt skede. Dels handlar det om att identifiera elevens behov, dels att stödja lärare och övrig skolpersonal i arbetet med anpassningar i olika lärmiljöer inom verksamheten. Om de extra anpassningarna inte är tillräckliga krävs en utredning av elevens eventuella behov av särskilt stöd. Även i det arbetet har elevhälsan en viktig roll.

3.3 Elevers delaktighet

Alla elever ska ha samma möjligheter till delaktighet i sin lärmiljö. Att uppleva och känna delaktighet är en förutsättning för lärande.

En elevs delaktighet i skolan utgörs av samspelet mellan de individuella förutsättningarna och lärmiljön. I arbetet att utveckla tillgängliga lärmiljöer blir omgivningens förhållningssätt viktig. Allt arbete i skolan ska präglas av ett barnperspektiv utifrån Barnkonventionens formuleringar. I *Vägledning för elevhälsan* lyfts barnets rättigheter och barns bästa utifrån tre olika aspekter: barnperspektiv, barnets perspektiv och barnrättsperspektivet. Barnperspektivet innebär att en vuxen så långt som möjligt sätter sig in i ett barns situation och försöker se till barnets bästa. Barnets perspektiv innebär att vuxna lyssnar på barnet och barnrättsperspektivet avser barnets rättsliga status.

4 Sekretess och anmälningskyldighet

4.1 Sekretess inom elevhälsan

Varje profession inom elevhälsan ansvarar för att arbetet utförs utifrån gällande sekretessbestämmelser samt vilka möjligheter som finns att utbyta nödvändig information inom ramen för elevhälsoarbetet. Sekretessen syftar till att skydda eleven och dennes anhöriga, i första hand vårdnadshavare och syskon.

För elevhälsans medicinska insats, EMI, gäller samma sekretessregler som för övrig hälso- och sjukvård i och med att de medicinska insatserna är en egen verksamhetsgren inom skolan, offentlighets- och sekretesslagen (OSL), 8 kap. 1-2 §. Utgångspunkten är att det krävs samtycke från vårdnadshavare för att det skall vara möjligt att lämna ut information till övriga professioner inom elevhälsan och till övrig personal inom skolan. Om det är uppenbart att en elev kan fara illa om inte uppgifter lämnas ut kan undantag göras, exempelvis om socialtjänsten begär ut uppgifter under en pågående utredning kring ett barn, sekretessbrytande bestämmelser 25 kap. 13a § OSL.

Elevhälsans psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser tillhör samma verksamhetsgren som skolans övriga verksamhet. Sekretessen för elevhälsans psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser

regleras i 23 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen i kapitlet om utbildning. Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

4.1.1 Sekretess för psykologiska test

Skolpsykologer inom elevhälsan använder i stor utsträckning psykologiska tester i samband med utredningar. Uppgifter ur dessa tester omfattas av sekretess enligt 17 kapitlet 4 § offentlighets- och sekretesslagen om det kan antas att syftet med testen motverkas om uppgiften röjs. Det innebär att endast behöriga testanvändare får ta del av protokollen oavsett om testen sparas i form av en pappersjournal eller skannas in som en datajournal.

4.2 Anmälningsskyldighet

Enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen finns en skyldighet för vissa grupper att genast göra en anmälan om man i sin verksamhet får vetskap om någonting som kan innebära att socialtjänsten kan behöva ingripa till skydd för barn och unga. Denna skyldighet gäller;

- myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom såsom skola, förskola, fritidsgård och polis.
- andra myndigheter inom hälso- och sjukvård, exempelvis BVC och vårdcentraler.
- anställda inom dessa myndigheter
- anställda inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och ungdom, hälso- och sjukvård eller socialtjänst såsom friskola, enskild förskola, privat sjukvård, familjerådgivning eller personer som har uppdrag från socialtjänsten, exempelvis kontaktpersoner.

Anmälningsskyldigheten är ett personligt ansvar och den är ovillkorlig. Det är viktigt att veta att anmälningsskyldigheten gäller kännedom om sådant som kan innebära att socialtjänsten behöver ingripa till ett barns skydd. Det behöver inte vara klarlagt att det förhåller sig på detta vis. Den som omfattas av anmälningsskyldigheten har inte rätt att vara anonym. Man ska göra anmälan eller konsultera socialtjänsten även i svårbedömda fall. Det blir sedan socialtjänstens uppgift att bedöma och eventuellt utreda situationen.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma vars verksamhet berör barn och ungdomar är skyldiga att lämna nämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns/ungdoms behov av skydd.

För vidare information om anmälningsskyldighet och orosanmälan, se dokument Handlingsplan misstanke om att barn far illa som upprättats tillsammans med socialtjänsten i Kramfors kommun;

https://kramforskommun-my.sharepoint.com/:w:/g/personal/fredrik_ostlund_kramfors_se/EZmfsQ4F5-pFkGsfbiVP8oAB_J08qzpOQKAM2IBvUPWPIg

5 Central och lokal elevhälsa

5.1 Central elevhälsa

Den centrala elevhälsan är en förvaltningsövergripande, ej operativ grupp. Den leds av verksamhetschefen för elevhälsan och består av representanter från elevhälsans olika professioner.

Det centrala elevhälsoteamets huvuduppdrag är i dagsläget att fungera som bedömningsgrupp för elever som är aktuella för mottagande i särskola.

Det centrala elevhälsoteamet kan också arbeta med övergripande strategier som skall vara till stöd för rektorer och pedagoger, exempelvis mallar och rutiner. Det centrala elevhälsoteamet skall arbeta för att utveckla samarbete med andra instanser, exempelvis socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatrin. Huvudansvaret för detta ligger på verksamhetschefen för elevhälsan snarare än på det centrala elevhälsoteamet.

”Hemmasittare” och elever med hög frånvaro från skolan är en stor och svår utmaning för skolan att hantera. Verksamhetschefen för elevhälsan skall med stöd från några övriga professioner inom skolan utveckla metoder för att öka möjligheten för eleverna återgå till skolan. Samarbete med andra instanser, exempelvis socialtjänst, är viktig för att lyckas i detta arbete.

Förvaltningsledningen utreder behovet av en mindre kommunövergripande undervisningsgrupp för elever i behov av särskilt stöd, exempelvis elever inom autismspektraområdet. Verksamhetschefen för elevhälsan ansvarar för att, tillsammans med skolpsykologerna och tre specialpedagoger, utreda behovet och möjligheten till en kommunövergripande satsning kring detta område.

Centrala elevhälsan;

Fredrik Östlund, verksamhetschef elevhälsan

Telefon: 0612-803 19

Fredrik.ostlund@kramfors.se

Michael Edholm, skolpsykolog

Telefon: 0612-804 05

Michael.Edholm@kramfors.se

Evelina Sandelin, skolpsykolog
Telefon: 0612 0612-800 44
Evelina.sandelin@kramfors.se

Erika Peterson, specialpedagog
Telefon: 0612-804 29
Erika.Peterson@kramfors.se

Harald Gustavsson, skolläkare
Harald.Gustafsson@kramfors.se

Catrin Bylund, skolkurator
Telefon: 0612-81 06 17
Catrin.Bylund@kramfors.se

Skolsköterska, vakant

5.2 Lokal elevhälsa

Som pedagogisk ledare och chef har rektor det övergripande ansvaret för att elevhälsoarbetet på skolan bedrivs utifrån skollag, läroplan och övriga bestämmelser. Elevhälsan skall ingå i en skolornas systematiska kvalitetsarbete i och med att elevhälsa är en del av utbildningen. Rektor ansvarar för att den lokala elevhälsans arbete följs upp, analyseras och utvärderas.

Den lokala elevhälsan består minst av elevhälsans olika professioner och leds, planeras och organiseras av rektor. Rektor ansvarar även för att en lokal elevhälsoplan upprättas med förslag på innehåll enligt nedan;

- Mål för läsåret
- Mötesplanering
- Planer för systematiskt arbetsmiljöarbete, likabehandling, plan mot kränkande behandling och krisberedskap.

5.2.1 Remissfällan

Enligt Petri Partanen, *Att utveckla elevhälsa 2012*, skall skolkurator, skolpsykolog, skolsköterska/skolläkare och specialpedagog/speciallärare ses som specialister inom sina respektive professionsområden och skall bidra med tvärprofessionell dimension i elevhälsoarbetet. Detta skall dock inte innebära att de har en överordnad roll eller befogenhet i relation till lärare och arbetslag. ”Elevhälsans personal ska och kan inte säga till en pedagog hur de skall utföra sitt arbete på samma sätt som en pedagog inte kan säga till elevhälsopersonalen hur de ska arbeta”. Dessa frågor måste lösas i samverkan mellan skolans olika professioner, exempelvis genom att skapa arbetsmetoder och arbetsformer för kunskapsöverföring mellan professionerna, såsom exempelvis handledning och konsultation.

För att samarbetet mellan enhetens elevhälsoteam och övriga professioner inom skolan skall fungera tillfredsställande är det viktigt att de olika rollerna är definierade. Elevhälsans personal skall ses som stödfunktioner och skall inte ta över ansvaret för en elev i behov av stöd. Det ansvaret ligger ytterst hos enhetens rektor och pedagogerna i arbetslagen.

Finns oklarheter kring roller och ansvar finns risk för att ansvaret för en elev skickas runt på en skola, som att ansvaret för en elev i behov av stöd kan remitteras bort vilket Partanen beskriver som en remissfälla. Partanen menar att när elever remitteras bort, exempelvis från pedagog till skolans lokala elevhälsoteam, uppstår ofta ett ”vakum” där pedagogen inte upplever att man kan göra mer eftersom man väntar på att någon annan skall genomföra åtgärder kring eleven. Vidare hävdar Partanen att ansvaret för elevens vardagliga skolsituation aldrig kan remitteras bort och det skall inte gå att anmäla en elev i behov av särskilt stöd till elevhälsopersonalen. Däremot kan pedagogen söka stöd hos elevhälsopersonalen när det gäller sitt arbete kring den aktuella eleven och det är viktigt att dialog förs på rätt sätt när det gäller elever i behov av särskilt stöd, det vill säga remitterar eller anmäler man eleven till elevhälsoteamen eller söker man stöd hos elevhälsoteamet när det gäller arbetet kring eleven.

5.2.2 När arbetslag och elevhälsoteam möts

En framgångsfaktor i elevhälsoarbetet är enligt Partanen när arbetslag och hela eller delar av elevhälsoteamet möts. Dessa möten blir en viktig strategisk arena där berättelsen om eleven och dess behov av stöd kommer att utvecklas. Under mötena kan elevhälsoarbetets fortsatta riktning grundläggas i och med att information utbyts, iakttagelser diskuteras och man kan föra dialog om vad som pågår samt vad som skulle behöva göras för att stödja elever i behov av stöd.

För att mötena skall ge effekt och utveckla elevhälsoarbetet i salutogen riktning krävs det vanligtvis ramar och metoder för hur mötena genomförs. Någon eller några behöver också hålla i mötets struktur för att skapa ett målinriktat arbete. Några skolor inom Kramfors kommun arbetar utifrån detta perspektiv där elevhälsans professioner möter arbetslag kontinuerligt, för mer information om detta arbetssätt kan verksamhetschef för elevhälsan Fredrik Östlund kontaktas.

6 Insatser och samarbete med andra instanser

6.1 Kommunalt aktivitetsansvar

Kommunerna har enligt skollagen ett aktivitetsansvar för ungdomar som är folkbokförda i kommunen och som har fullgjort sin skolplikt.

Aktivitetsansvaret gäller de som inte har fyllt 20 år och inte genomfört eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller motsvarande utbildning. De ungdomar som går introduktionsprogram omfattas också av det kommunala aktivitetsansvaret.

Aktivitetsansvaret innebär att kommunen ska;

- hålla sig informerad om vilka som omfattas av ansvaret.
- vid behov bidra med insatser för att unga ska starta eller återuppta sina studier och fullfölja sin utbildning.
- dokumentera och föra register över de unga som omfattas.
- rapportera in dokumenterade uppgifter till SCB.

Inom ramen för det kommunala aktivitetsansvaret anordnas även gruppverksamhet för ungdomarna som tillhör målgruppen. Arbetssättet utgår från metoden 7Tjugo, en metod inom empowermentpedagogik som syftar till att stärka deltagares självförtroende och självkänsla och göra dem mer anställningsbara. Arbetssättet utgår även från kommunens värdegrund och principerna om likabehandling, mångfald, jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering.

Arbetet med ungdomarna ska utgå från ungdomarnas egna behov. I och med det individfokuset kan upplägget för varje enskild individ komma att variera. Övergripande är dock att jobba med ungdomarnas självbild, fysiska och mentala hälsa, rutiner, personliga utveckling samt vägleda ungdomen mot arbete och/eller studier, exempelvis genom att stödja i etablerandet av kontakt med arbetsgivare, praktikplatser och skola. Samtliga aktiviteter i verksamheten går ut på att stärka ungdomarna och att få dem att hitta motivation till att hitta en praktikplats, söka jobb, och/eller återgå till sina studier.

I dagsläget arbetar 3 personer med uppdraget kommunalt aktivitetsansvar, totalt 2,5 heltidstjänster;

Camilla Dahlin
Telefon: 0612-69 21 31
camilla.dahlin@kramfors.se

Jessika Westin
Telefon: 0612-802 75
Jessica.Westin@kramfors.se

Tomas Pitkänen
Telefon: 0612-80 000
Tomas.Pitkanen@kramfors.se

6.2 Kramus

Kramus, Kramfors upptäckarsystem, är ett samarbete mellan främst skola, polis och socialtjänst. Syftet med samarbetet är att det skall resultera i att tidigt identifiera upptäckt av barn och ungdomar i riskzonen. De olika aktörerna i Kramus ska utnyttja varandras kompetenser, utbilda och informera varandra med huvudfokus på att det är ”våra barn” vi arbetar med.

Andra personer ska också kunna bjudas in till Kramus-möten, exempelvis vårdnadshavare eller personer från fritidssektorn.

Kramus-möten är inte tänkt som ett forum för att diskutera barn där det redan gjorts en orosanmälan eller barn som socialtjänsten utreder eller har pågående insats för.

Under Kramus-möten delger den person som har information om en viss elev de andra vad de vet och på så sätt kan en bild av barnets situation skapas. På mötet bestäms hur man ska gå vidare med kontakterna kring barnet och vilka åtgärder som kan bli aktuella att vidta. Innan Kramus-mötet informerar skolan vårdnadshavare om att deras barn kommer att tas upp på mötet.

Det ligger på skolans ansvar att kalla socialtjänst och polis till Kramus-möten.

Socialtjänstens Kramus-deltagare:

Liselott Hellström
Telefon: 0612-802 11
liselotte.hellstrom@kramfors.se

Lena Vestin
Telefon: 0612-802 19
lena.vestin@kramfors.se

Carolyn Norell
Telefon: 0612-802 15
carolyn.norell@kramfors.se

6.3 Gemensam rutin skola och barn- och ungdomspsykiatri

Det finns en gemensam rutin mellan skolorna i Västernorrland och barn- och ungdomspsykiatri. Rutin gå att hitta via länken nedan;

<https://www.lvn.se/For-vardgivare/Samverkan-mellan-och-kommun-och-landsting/Barn-och-unga/>

7 Skolfrånvaro, från Vägledning för elevhälsan-tredje upplagan

Elever i grundskolan och i gymnasiet har närvaroplikt, det vill säga skyldighet att delta i den utbildning som anordnas om eleven inte är sjuk eller har annat giltigt skäl att utebli. Det räcker inte med att eleverna befinner sig på skolan utan de måste delta i undervisningen.

För den enskilda eleven kan en omfattande frånvaro leda till en ofullständig utbildning som gör det svårt att aktivt delta i såväl yrkes- som samhällslivet. Frånvaron har naturligtvis betydelse för inläringen men kan också innebära att eleven inte får ta del av skolans sociala gemenskap. Upprepad ströfrånvaro, det vill säga frånvaro från enstaka lektioner eller dagar, bör tas på allvar eftersom det kan vara ett tecken på bakomliggande problem. Till exempel visar studier att skolkande elever oftare än andra agerar asocialt, använder droger och begår allvarliga regelbrott i skolan.

7.1 Främja skolnärvaro

Skolans arbetsmiljö kan i sig främja närvaro eller bidra till att frånvaro uppstår. En god lärandemiljö, med undervisning som anpassas till den enskilda elevens behov, främjar motivationen att delta i utbildningen. När det gäller barn och ungdomar som lever i utsatta situationer är det särskilt viktigt att skolan arbetar med att främja närvaro eftersom omfattande frånvaro kan leda till ytterligare svårigheter för en elev i en sådan situation. En intervjustudie, *Särskilt stöd i grundskolan, Skolverket 2011*, visar att den vanligaste orsaken till ofullständiga betyg är bristande delaktighet hos eleverna, antingen i form av frånvaro eller i form av passiv närvaro. Lärande och hälsa påverkas av samma generella faktorer och därför behöver elevhälsan samverka med övrig personal och delta i arbetet med att främja närvaro. Uppgifter där elevhälsans medverkan är viktig rör bland annat frågor om elevernas arbetsmiljö. Inom elevhälsan finns också kunskaper om individer och grupper av elever som är väsentliga i sammanhanget. Elevhälsan blir därigenom ett stöd i arbetet med att främja närvaro.

7.2 Skolmotstånd och ogiltig skolfrånvaro

Det finns två, delvis överlappande, typer av ogiltig skolfrånvaro. Skolmotstånd definieras som frånvaro som vårdnadshavarna känner till och handlar om att eleven visar kraftiga känslomässiga reaktioner på att gå till

skolan. Det gäller vanligen elever som har en komplicerad livssituation och det är ofta svårt att bedöma orsakerna till frånvaron.

Ogiltig skolfrånvaro, skolk, innebär att vårdnadshavarna inte känner till frånvaron och att det inte i första hand är obehag i skolsituationen som styr elevens frånvaro.

Enligt Centrala studiestödsnämnden räknas all ogiltig frånvaro som skolk för elever på gymnasiet. Skolan ska rapportera till Centrala studiestödsnämnden när en elev skolkar mer än några enstaka timmar under en månad och om det sker vid upprepade tillfällen.

7.3 Orsaker till skolmotstånd

Det är nästan alltid olika sociala och psykiska faktorer i komplex samverkan som ligger bakom ogiltig skolfrånvaro och skolmotstånd. Ofta finns en utlösande faktor som att eleven har misslyckats med en uppgift, fått kritik eller utsatts för kränkande behandling. Skolfrånvaron kan börja efter ett lov eller en sjukdomsperiod, då eleven reagerar med oro och tankar om att det är pinsamt att komma tillbaka till skolan. Frånvaron i sig blir i dessa fall orsak till fortsatt frånvaro.

Det är vanligt att sociala problem i familjen bidrar till svårigheter i samarbetet mellan hem och skola. Det finns också exempel på föräldrar som har stort engagemang i elevens skolsituation och upplever att skolan inte har gjort en adekvat anpassning till barnets behov.

Det är vanligt att elever med hög ogiltig frånvaro har inlärningssvårigheter. Den psykiska ohälsa som förknippas med skolfrånvaro är framför allt neuropsykiatriska problem liksom problem som är relaterade till olika trauman, ångesttillstånd och depression. En mer omfattande utredning kan visa om elevens skolmotstånd till exempel bottnar i en för eleven otillfredsställande lärandemiljö eller om det finns ett behov av särskilt stöd. Detta kan i sin tur kräva andra former av utredningsunderlag för att kunna ge eleven det stöd som behövs. Det är viktigt att skolan utreder vad i skolsituationen som förorsakar en elevs svårigheter för att bedöma vilka åtgärder som skolan behöver vidta.

7.4 Orsaker till ogiltig skolfrånvaro

Vid ogiltig skolfrånvaro finns ofta samverkande faktorer av olika slag, framför allt familjerelaterade svårigheter som brist på tillsyn från föräldrarna och sociala problem i familjen. En forskningsöversikt av Karlberg och Sundell, *SKOLK- Sund protest eller riskbeteende*, har visat andra orsaker till ogiltig skolfrånvaro, det kan vara kriser i familjen i samband med exempelvis en skilsmässa eller en förälders bortgång. Ogiltig skolfrånvaro påverkas också av skolrelaterade faktorer, exempelvis brist på uppmuntran att närvara i skolan, avsaknad av konsekvenser eller inkonsekvens i hanteringen av ogiltig skolfrånvaro. Även inlärningssvårigheter och

bristande framgång i skolarbetet kan ha stor betydelse vid ogiltig skolfrånvaro.

7.5 Frånvaroregistrering

Tidig upptäckt och tidiga insatser vid stor ogiltig frånvaro är framgångsfaktorer för att få tillbaka eleverna i undervisningen. Att förebygga långvarig frånvaro innebär att skolan måste arbeta systematiskt med att registrera frånvaro samt följa upp frånvaron noggrant och omedelbart.

Skolinspektionen har efter en så kallad riktad tillsyn konstaterat att det finns brister i skolpliktsbevakningen. Bristerna gäller både frånvaro på grund av skolmotstånd och ogiltig skolfrånvaro.

I skollagen har kravet på rektorn att se till att vårdnadshavarna informeras om en elev uteblir från skolarbetet skärpts ytterligare. Om en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan utan giltiga skäl uteblir från skolan ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare informeras om frånvaron samma dag. Syftet med denna bestämmelse är enligt förarbetena att minska riskerna för att en elevs frånvaro inte ska fångas upp i ett tidigt skede. Frånvaroregistrering gäller även för elever på gymnasieskolan. Om en elev utan giltigt skäl uteblir från utbildningen ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande, om det inte finns särskilda skäl för att inte göra det.

När det gäller myndiga elevers skolgång finns det inga bestämmelser som säger att skolan ska kontakta vårdnadshavarna. Skolan kan till exempel inte på eget initiativ informera vårdnadshavarna till en myndig elev om dennes frånvaro. Eleven kan dock ge sitt samtycke till att skolan får lämna ut uppgifter till vårdnadshavarna.

7.6 Åtgärder vid skolfrånvaro

Skolverket har i allmänna råd beskrivit hur skolan kan arbeta med att främja närvaro och uppmärksamma, utreda och åtgärda frånvaro. Enligt de allmänna råden bör rektorn se till att;

- det finns rutiner för kontinuerlig frånvarorapportering som gör det möjligt att snarast uppmärksamma och ha en samlad bild av elevernas frånvaro.
- det finns rutiner för att rapportera ogiltig frånvaro till vårdnadshavarna samma dag.
- orsakerna till frånvaron utreds skyndsamt.
- elevhälsan är delaktig i arbetet med att främja närvaron.
- det finns rutiner för samverkan med elevhälsan och vid behov med andra samhällsfunktioner.

En rapport från Skolinspektionen visar att tidig upptäckt och tidiga insatser vid stor ogiltig frånvaro är framgångsfaktorer för att få tillbaka elever i undervisningen. Vidare skriver Skolinspektionen följande;

- lärare ska främst fokusera på skolrelaterade orsaker till frånvaro. Vid komplicerade elevärenden bör ansvaret för att utreda andra orsaker än skolrelaterade ligga på elevhälsan.
- åtgärderna vid komplicerade elevärenden ska utformas utifrån en helhetssyn som avser elevens skolsituation, sociala relationer, hemsituation, fritid samt fysisk och psykisk hälsa.

7.7 Elevhälsans uppgifter

Elevhälsan bör, enligt Skolverkets allmänna råd, vara delaktig i arbetet med att främja närvaron. Skolverket framhåller i en rapport att ”elevhälsans ansvar ofta är otydligt” och att elevhälsans roll och ansvar i arbetet mot frånvaro behöver förtydligas på många skolor. Även Skolinspektionen framhåller detta i en tillsynsrapport. Det betyder att varje skola behöver ha riktlinjer för när elevhälsan ska kopplas in så det inte blir godtyckligt om och när elevhälsan kommer in i arbetet. I Skolverkets rapport konstateras även att elevhälsan är en mycket viktig part i samverkan, framför allt i det operativa arbetet.

Eftersom det är svårt att komma tillrätta med långvarig frånvaroproblematik är det angeläget att ingripa tidigt. Bedömning och utredning bör därför vara bred och strukturerad samt kartlägga de bakomliggande faktorerna till elevens skolfrånvaro, liksom de förhållanden som gör att frånvaron fortsätter. Det är lämpligt att använda en checklista för olika riskområden. Exempel på checklistor finns i boken *Skolfrånvaro – KBT-baserat kartläggnings- och åtgärdsarbete*.

För att få tillbaka en elev med frånvaroproblematik till en meningsfull skolgång är det angeläget att eleven känner sig hörd och att skapa ett fungerande samarbete mellan vårdnadshavarna och skolan. Vårdnadshavarna kan ha egna erfarenheter som bidrar till negativa förväntningar på skolan och en bra dialog med dem är viktigt för att lättare bryta skolfrånvaron. Ibland kan det ske genom att aktivera nätverket kring familjen eller genom samordnade insatser från andra verksamheter såsom socialtjänst, BUP och barn- och ungdomshabilitering.

För att främja återgången till skolan kan man tänka på det hela som rehabilitering liknande när en vuxen ska återgå i arbete efter en långtidssjukskrivning. En elev kan uppleva det som svårt att komma tillbaka och behöva svara på frågor om frånvaron. Skolan behöver därför tillsammans med eleven bestämma hur det kan bli lättare att gå tillbaka till skolan.

Bilaga 1

Handlingsplan vid misstanke om alkohol- och droganvändning

Kramfors kommun

Skolan arbetar utifrån att all droganvändning skall bekämpas. Först och främst för att den enskilda eleven skall utvecklas positivt men även för att övriga elever och personal ska uppleva arbetsmiljön som positiv och känna trygghet i skolan. Detta arbete ska ske både förebyggande och med akutåtgärder. Kramfors kommuns skolor skall vara en alkohol- och drogfri miljö vilket innebär att det är förbjudet att medföra eller förtära alkohol och droger på skolorna. Att vara alkohol- eller drogpåverkad är inte heller tillåtet. Detta gäller alla som vistas på skolan, personal, elev eller tillfälliga besökare.

Lagstiftning

Ett flertal lagar och förordningar tydliggör vad som gäller i frågor om alkohol, narkotika och andra illegala substanser. Det finns även reglerat vilket ansvar och skyldigheter skolan har;

- enligt narkotikastrafflagen är det förbjudet att inneha eller konsumera preparat som är narkotikaklassade. Konsumtion och innehav av små mängder kan ge upp till sex månaders fängelse.
- enligt Skollagen kan skolan agera vid misstanke om föremål som är störande för utbildningen eller som kan utgöra en fara för säkerheten i denna.
- enligt Arbetsmiljölagen ska skolan ha en bra arbetsmiljö och skolan är skyldig att förebygga ohälsa och olycksfall, exempelvis orsakat av droger.
- enligt Socialtjänstlagen är skolan skyldig att göra en anmälan till socialtjänsten om en elev använder eller misstänks använda narkotika.
- enligt FN:s barnkonvention är skolan skyldig att skydda barn och ungdomar från narkotika.

Arbetsgång vid misstanke om droganvändning

Vid misstanke om användning av alkohol, droger eller andra illegala substanser hos elev åligger det all skolpersonal att anmäla misstanke till skolledningen. Rektor och den representant rektor utser ur elevhälsoteamet analyserar misstanken utifrån sin profession.

När en elev uppträder påverkad eller när det föreligger misstanke om att elev missbrukar droger sker följande;

1. Vårdnadshavare underrättas och kallas tillsammans med eleven till ett möte med mentor, rektor och representant från elevhälsoteamet. Elev och vårdnadshavare informeras om de misstankar som föreligger samt att orosanmälan till socialtjänsten kommer att göras enligt 14 kap 1§ SoL.

Ett samtal om elevens situation förs och eleven föreslås lämna urinprov. Urinprovet är frivilligt och eleven och vårdnadshavarna måste lämna sitt samtycke. Det är viktigt att försöka motivera eleven, i samråd med vårdnadshavare, till det positiva i att rentvå sig från omgivningens, exempelvis lärares eller kamraters, misstankar. Kontakt tas med Socialtjänstens mottagningsgrupp för planering av utförandet av urinprov. Om provet är negativt förs samtal om vad som föranlett till misstanken och eventuella behov och stöd utifrån detta.

2. Samtal med Socialtjänsten: Om provet är positivt inleder socialtjänsten utredning enligt 11 kap 1§ SoL. Skolan stänger även av eleven i 1 vecka från det datumet urinprovet visat positivt, detta enligt skollagen 5 kap 14§. Man kallar till ett nytt möte med elev och vårdnadshavare för att klargöra allvaret i det inträffade och vilka konsekvenser det får för eleven. Eleven informeras om att varken skolan eller socialtjänsten kan acceptera ett fortsatt missbruk, att skola och socialtjänst kommer stödja eleven i detta men också ställa krav. En behandlingsplan görs upp i samtycke med elev och vårdnadshavare. Åtgärderna anpassas utifrån situationen och elevens behov. Om ingen förbättring sker kan det bli aktuellt med åtgärder från socialtjänstens sida enligt Lagen om vård av unga vilket ytterst kan innebära ett omhändertagande av barnet. Uppföljning sker i form av återkommande träffar och strukturerade samtal.
3. Uppföljande drogtester sker hos socialtjänsten under en period för att stödja och säkerställa drogfrihet. Detta kan även hjälpa eleven till att säga nej till droger.
4. En skriftlig överenskommelse görs mellan eleven, vårdnadshavarna och skolan.

Innehav av alkoholhaltiga drycker

Om en elev påträffas med att inneha alkoholhaltiga drycker inom skolans område sker följande;

1. Dryckerna beslagtogs och överlämnas till skolans kontaktman inom polismyndigheten.
2. Elevens vårdnadshavare kontaktas av mentor eller av skolledning.
3. Ärendet anmäls av rektor till socialtjänsten.